

Naar een grondgebonden melkveehouderij

Verslag kennisdag 17 september 2002

Peter Voskuil

landbouw, natuurbeheer
en visserij

© 2003 Expertisecentrum LNV, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Rapport EC-LNV nr. 2003/163
Ede/Wageningen

Teksten mogen alleen worden overgenomen met bronvermelding.

Deze uitgave kan schriftelijk of per e-mail worden besteld bij het Expertisecentrum LNV onder vermelding van code 2003/163 en het aantal exemplaren.

Oplage 150 exemplaren

Samenstelling Peter Voskuil

Druk Ministerie van LNV, directie IFA/Bedrijfsuitgeverij

Productie Expertisecentrum LNV
Bedrijfsvoering/Vormgeving en Presentatie
Bezoekadres : Galvanistraat 7
Postadres : Postbus 482, 6710 BL Ede
Telefoon : 0318 671400
Fax : 0318 624737
E-mail : Balie@eclnv.agro.nl

Voorwoord

In oktober 2000 heeft de commissie Koopmans haar advies uitgebracht onder de titel "Grondgebonden melkveehouderij: regionaal maatwerk". Het kabinet heeft in haar standpunt van juli 2001 de doelen, instrumenten en de verdeling van de financiële middelen met betrekking tot dit onderwerp beschreven. De provincies is gevraagd invulling te geven aan concrete plannen via op te stellen reconstructie- en gebiedsgerichte plannen.

De Directie Landbouw van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij heeft het Expertisecentrum gevraagd twee kennisdagen te organiseren over de grondgebondenheid van de melkveehouderij.

- De eerste dag vond plaats op 13 juni 2002. Hier is een aparte publicatie van beschikbaar.
- De tweede dag is gehouden op 17 september 2002. Deze publicatie is een verslag daarvan.

De belangrijkste doelen van beide dagen waren het bevorderen van de kennisuitwisseling tussen partijen en het verkrijgen van inzicht in wat nodig is om tot het opstellen en uitvoeren van concrete plannen te komen.

Drs. R.P. van Brouwershaven
Directeur Expertisecentrum LNV

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
2	Samenvattingen presentaties en discussies	9
2.1	Hoofdpijnen presentaties	9
2.2	Belangrijkste conclusies discussiegroepen	10
2.3	Verslag van de discussiegroep Reconstructieproject Notter	11
2.4	Verslag van de discussiegroep 'NLTO-project Inplaatsing Melkveebedrijven in de Veenkoloniën'.	12
2.5	Verslag van de discussiegroep De Groote Peel	13
2.6	Verslag van de discussiegroep Koopmans in Limburg	15
Bijlage 1	Programma	17
Bijlage 2	Lijst van deelnemers	19
Bijlage 3	Presentatie Extensivering van de melkveehouderij door C. Wierda	21
Bijlage 4	Presentatie Stand van zaken in de provincie door H. ter Horst	23
Bijlage 5	Presentatie Reconstructieproject Notter, door H. Schepeboer	27
Bijlage 6	Presentatie NLTO-project Inplaatsing Melkveebedrijven in de Veenkoloniën door P.T. Westra	29
Bijlage 7	Presentatie De Groote Peel door P. Rombouts	31
Bijlage 8	Presentatie Koopmans in Limburg door D. Koeman	33
Bijlage 9	Presentatie Kwetsbare gebieden en beïnvloedingszones door G. van den Bosch	37

1 Inleiding

In oktober 2000 bracht de commissie Koopmans haar advies uit onder de titel "Grondgebonden melkveehouderij: regionaal maatwerk". Het kabinet beschreef in haar standpunt van juli 2001 de doelen, instrumenten en de verdeling van de financiële middelen. De provincies is vervolgens gevraagd daaraan invulling te geven. Deze werken daar nu aan als onderdeel van de ontwikkeling van concrete reconstructie- en gebiedsgerichte plannen.

Op verzoek van de Directie Landbouw organiseerde het Expertisecentrum LNV een tweetal kennisdagen over dit onderwerp:

- ?? 13 juni 2002 vond de eerste kennisdag plaats (hiervan is een aparte publicatie beschikbaar bij het Expertisecentrum LNV). De doelstellingen daarvan waren:
- het agenderen van deze problematiek bij actoren, die via het opstellen van reconstructie- en gebiedsplannen invulling moeten geven aan grondgebondenheid/extensivering van de melkveehouderij;
 - het bevorderen van de kennisuitwisseling tussen betrokken partijen;
 - het verkrijgen van inzicht in wat nodig is om tot opstellen en uitvoeren van concrete plannen te komen.
- ?? 17 september 2002 vond de tweede kennisdag plaats. Daarbij werd ingegaan op:
- het (beschikbare) instrumentarium om de doelstellingen te realiseren;
 - een viertal praktijkvoorbeelden van gebiedsgerichte plannen in ontwikkeling.

Voor beide dagen zijn medewerkers van provincies, Dienst Landelijk Gebied, milieuorganisaties, het bedrijfsleven, centrale beleidsdirecties van LNV en VROM, en regionale beleidsdirecties van LNV uitgenodigd.

Op 17 september werden:

- 's ochtends een aantal inleidingen gehouden, waaronder vier voorbeelden van gebiedsgerichte plannen die momenteel ontwikkeld worden;
- 's middags de deelnemers in vier groepen verdeeld, om elk één van de gepresenteerde pilots te bespreken.

Het geheel vond plaats onder leiding van de dagvoorzitter, de heer Carel de Vries.

Deze publicatie bevat een weergave van 17 september.

In de bijlagen vindt u:

- het programma;
- de lijst van aanwezigen;
- de dia's van de presentaties.

2 Samenvattingen presentaties en discussies

2.1 Hoofdpijnen presentaties

In totaal werden er 's ochtends zeven korte presentatie gehouden.

- Vier presentaties daarvan betroffen de stand van zaken van verschillende pilots voor reconstructieplannen. Een beknopte beschrijving van elk van die presentaties kunt u vinden in de paragrafen 2.3 – 2.6.
- De overige drie presentatie betroffen de stand van zaken op nationaal niveau (C. Wierda), provinciaal niveau (H. ter Horst). Verder presenteerde mevr. G. van den Bosch de resultaten van een onderzoeksproject van Alterra naar kwetsbare gebieden. Van deze drie presentaties volgt hierna een beknopte beschrijving van de inhoud.

?? **Presentatie “Extensivering van de melkveehouderij”, door C. Wierda (bijlage 3)**

De heer Wierda schetste met name de stand van zaken rond het Kabinetsbeleid over de extensivering van de melkveehouderij en de mogelijke instrumenten voor de uitwerking ervan. Hij benadrukte dat de maatregelen dienen voor de oplossing van gestapelde problematiek, de oplossingen dienen structureel te zijn. Hij beschreef vervolgens kort een aantal instrumenten die mogelijk beschikbaar zullen komen. Een deel van die instrumenten bestaat al, een deel (zoals misschien een grondbank) zullen misschien ontwikkeld worden. Tenslotte benadrukte hij dat de uitwerking plaats zal moeten vinden vanuit een gebiedsgerichte aanpak.

?? **Presentatie “Stand van zaken in de provincie”, door H. ter Horst (bijlage 4)**

De heer Ter Horst schetste voor de aanwezigen het besluitvormingstraject voor reconstructieplannen. Op provinciaal niveau dient een besluitvormingstraject te worden doorlopen van ca. anderhalf jaar. Bij het opstellen van de reconstructieplannen, en bij de toetsing ervan, dient rekening te worden gehouden met gemeentelijk, provinciaal en nationaal beleid. Hij toonde een (niet uitputtende) lijst van zo'n 40 wetten en beleidsnota's die onderdeel uitmaken van het vigerende beleid en kader stellende besluiten.

?? **Presentatie “Kwetsbare gebieden en beïnvloedingszones”, door G. van den Bosch (bijlage 9)**

Mevrouw Van den Bosch schetste de stand van zaken in een lopend Alterra onderzoek naar mogelijke gebieden waar extensivering in de melkveehouderij kan bijdragen aan verbetering van milieu- of landschappelijke kwaliteit. Uitgaande van de kabinetsdoelstellingen, zal Alterra een beeld geven van de spreiding over Nederland van de kwetsbare gebieden, de milieubelasting, knelpunten, plaatsen waar sprake is van stapeling van knelpunten. Onderzoek wordt daarbij onder meer gedaan naar nitraatbelasting, ammoniak, de aanwezigheid van natuurkernen, landschap, fosfaat en hydrologische beïnvloedingsgebieden.

2.2 Belangrijkste conclusies discussiegroepen

's Middags zijn de deelnemers over vier discussiegroepen verdeeld. In elk van de groepen werd één van de pilots besproken, die 's ochtends waren gepresenteerd. De discussiegroepen was gevraagd om de bespreking te structureren aan de hand van drie vragen. Deze drie vragen waren:

- ?? Vraag 1. Op welke onderdelen van extensivering van de melkveehouderij scoort deze pilot goed en/of minder goed?
- ?? Vraag 2. Welke instrumenten zijn nodig om deze pilot van de grond te krijgen en aan welke voorwaarden moeten ze voldoen?
- ?? Vraag 3. Welke stappen moeten nog worden ondernomen, welke acties zijn nodig om met de pilot aan de slag te gaan?

Natuurlijk verliep de discussie in elke groep anders. Maar er vallen toch wel enkele hoofdlijnen te halen uit de verslagen van de verschillende groepen.

Vraag 1.

Op welke onderdelen van extensivering van de melkveehouderij scoort deze pilot goed en/of minder goed?

Goed

- ?? Door ruimte te bieden voor inplaatsing (Veenkoloniën, deel van Limburg), ontstaat elders ruimte voor extensivering.
- ?? Natuurbeheer en melkveehouderij zijn mogelijk beter te combineren, door bij de extensivering voorwaarden aan de melkveehouderij te stellen.
- ?? Mogelijkheid om gestapelde problematiek aan te pakken.

Minder goed

- ?? Drie van de vier groepen kwamen terecht bij de vraag wat nu eigenlijk de doelstelling van de Koopmansgelden is. Aanwezigen bleken daarover uiteenlopende ideeën en interpretaties te hebben. Dat leidde weer tot de conclusie dat er op korte termijn duidelijke kaders (door het Rijk) moeten worden aangegeven.
- ?? Over de mogelijkheden voor de Veenkoloniën om tot daadwerkelijke inplaatsing te komen bestaat nog veel onduidelijkheid/onzekerheid.

Vraag 2.

Welke instrumenten zijn nodig om deze pilot van de grond te krijgen en aan welke voorwaarden moeten ze voldoen?

- ?? Extensivering moet via contracten geborgd worden.
- ?? Extensivering (in de vorm van beperkende voorwaarden aan het grondgebruik) leidt tot een waardedaling van de grond. Eén van de overheden zou dit voor de kiezen moeten nemen.
- ?? Grondmobiliteit stimuleren (kavelruil, kavelaanvaardingswerken, een grondbank)

Vraag 3.

Welke stappen moeten nog worden ondernomen, welke acties zijn nodig om met de pilot aan de slag te gaan?

- ?? Voor de Veenkoloniën zou nog onderzocht moeten worden wat nu eigenlijk de behoefte is aan inplaatsingslocaties.
- ?? In De Groote Peel is inzet van de Koopmansgelden eigenlijk nog niet aan de orde.
- ?? In Limburg zouden de uitruilmogelijkheden van grond en belangen geïnventariseerd moeten worden. Het zou het beste zijn als gestreefd wordt naar een gecombineerde inzet van instrumenten. Aandacht is waarschijnlijk nodig voor de belangen van andere belanghebbenden dan de melkveehouderij en natuur- en milieuorganisaties.

?? In Notter is het reconstructieplan al vrij ver uitgewerkt, men heeft nu dringend behoefte aan de criteria die door LNV en Brussel zullen worden gesteld voor het gebruik van het beschikbare geld.

2.3 Verslag van de discussiegroep Reconstructieproject Notter

Aanwezig waren:

G. de Vries, voorzitter (VROM), G. Ogink, secretaris (EC-LNV), G. van Werken (prov. Gld), L. Dik (prov. Gelderland), J. Heinen (DLG Utrecht), C. Bartels (Milieufed. Limburg), R. Smitte (stagiaire), J. Schiphorst (prov. Overijssel), P. Hoeks (ZLTO), H. Davelaar (GLTO), H. Schepeboer (ondernemer Notter), H. Hermans (LLTB).

Plan Notter, inhoud en stadium

Het gebied Notter is een relatief klein gebied aan de Regge en maakt onderdeel uit van het landinrichtingsproject Rijssen. Ondernemers uit het gebied maken samen met de provincie en andere betrokkenen een gezamenlijke toekomstvisie voor het gebied waarbij de realisatie op vrijwillige basis plaats zal vinden. Het is de bedoeling de Regge weer te laten slingeren en meanderen waardoor extra waterberging ontstaat en een positieve bijdrage wordt geleverd aan natuur, recreatie, milieu, landschap en structuur van de agrarische bedrijven.

Het plan van aanpak (in relatie met de Koopmansgelden) bestaat momenteel uit het uitkopen door DLG van een gemengd melkvee/intensief bedrijf van 40 ha. Deze grond wordt vervolgens onder voorwaarden toegedeeld aan melkveehouders die te maken krijgen met regelmatige overstroming van hun grond.

Voor het uitkopen van het bedrijf is geld nodig. Dit geld wordt volgens de plannen verzameld door:

- ?? € 10.000 per ha schadevergoeding door het waterschap,
- ?? € 8.000 per ha kapitalisering van de uitkeringen uit het Groenfonds,
- ?? € 10.000 per ha Koopmansgelden,
- ?? Totaal € 28.000 per ha.

?? Jaarlijks komt er een vergoeding voor agrarisch natuurbeheer.

De gelden van Koopmans worden dus (mede) gebruikt voor de oplossing van een gestapelde problematiek zoals bij reconstructie. Via de gezamenlijke uitkoop van een bedrijf blijft de grond in het gebied en kunnen melkveehouders extensiveren ten gunste van natuur, milieu en andere belangen. In totaal is er voor het gebied € 9 miljoen nodig.

Met de uitplaatsing van het betreffende bedrijf heeft het gebied vrijwel geen mineralenoverschot meer, d.w.z. de geproduceerde mest kan in het gebied zelf worden afgezet. Dit is ook een doelstelling. Er kan (nog) geen garantie worden gegeven dat het nitraatgehalte van het grondwater daalt beneden 50 mg. per liter (doelstelling of voorwaarde van Brussel).

Het uit te plaatsen bedrijf wordt niet door de omliggende veehouders zelf uitgekocht, omdat dit te duur is vanwege de aanwezige stallen voor intensieve veehouderij en omdat hiervoor een intensief samenwerkingsverband nodig is.

De criteria voor toekenning van de extra grond zijn ontleend aan het 'duinboerensysteem': een puntensysteem op basis van duurzaamheid. De contracten die met de boeren worden afgesloten moeten doeltreffend, en zo eenvoudig mogelijk controleerbaar en handhaafbaar zijn. Het is onmogelijk om alles via regels dicht te timmeren; je moet ook de mensen zelf er bij betrekken en enthousiast maken voor hun eigen gebied waarbij de beperkingen en de kansen worden aangegeven. Op dit moment is er het benodigde enthousiasme in het gebied, dat betekent dat er nu ook snel iets zichtbaars moet gebeuren, zoals de uitkoop van het betreffende bedrijf.

Het plan wordt op dit moment besproken in het provinciebestuur. De verwachting is dat het provinciebestuur akkoord gaat met verdere uitwerking, ondanks dat in het plan is opgenomen dat er in het buitengebied burgerbebouwing plaats vindt in ruil voor afbraak van stallen (ruimte voor ruimte regeling).

Problemen vanwege de relatie van het gebied met de omgeving en de invloed van andere sectoren

Het is een klein gebied wat niet geheel op zichzelf staat, bedrijven in het gebied hebben ook activiteiten buiten het gebied en er ligt ook grond in het gebied van bedrijven buiten het gebied. Dit betekent dat verplichtingen betrekking moeten hebben op het gebruik van de betreffende grond i.p.v. verplichtingen aan bedrijven. Men denkt bijvoorbeeld aan een maximum van 15.000 liter melk per ha. in het betreffende gebied. Het is echter nog niet geheel duidelijk hoe dit moet worden vertaald naar bedrijven die een deel van de grond buiten het gebied hebben liggen.

In het gebied komen ook bedrijven voor met intensieve veehouderij. Voor deze bedrijven zijn in dit gebiedskader geen extra belemmeringen voorzien. Wel zal in het kader van de Reconstructiewet het gebied als extensiverings- of verwevingsgebied worden aangewezen.

Relatie met doelstelling van Koopmansgelden

Doelstelling van de Koopmans gelden is structuurverbetering van de melkveehouderij middels extensivering. Als je dit bedrag wilt uitsmeren over alle melkveebedrijven in Nederland dan blijft er niets van over. Bovendien kun je in een gebied niet gaan extensiveren alleen omdat er teveel vee is; je kunt namelijk mest afvoeren en invoeren. Je moet het geld dus gebruiken voor de oplossing van problemen op bepaalde groepen bedrijven en/of in bepaalde gebieden. In de praktijk wordt meestal geprobeerd de gelden te gebruiken voor de oplossing van een gestapelde problematiek in een bepaald gebied. De vraag is echter of dit voldoende overeenkomt met het doel van de Koopmansgelden. Snelle duidelijkheid is dringend gewenst over de criteria die vanuit LNV en Brussel worden gesteld.

Stroomlijning van 'potjes' en regels

In het gebied worden nog meer activiteiten overwogen, zoals een landschapscamping. Voor deze activiteiten worden weer andere subsidiebronnen gezocht zoals POP-gelden. Ondanks dat het hier een relatief klein gebied betreft bestaat het risico van verzanding in 'potjes' en daarbij behorende regels. Ook bestaat het probleem van regels waarvan de zin onvoldoende duidelijk is, zoals de verplaatsing van bedrijven over enkele honderden meters.

2.4 Verslag van de discussiegroep 'NLTO-project Inplaatsing Melkveebedrijven in de Veenkoloniën'.

Samenvatting van inhoud presentatie tijdens de ochtend

In verband met de problematiek van de veenkoloniën en de wens te komen tot een bredere agrarische structuur wordt inplaatsing van melkveehouderijbedrijven in de Veenkoloniën wenselijk geacht. NLTO (P.J. Westra) heeft een plan gemaakt om een dergelijke beweging te faciliteren. Kern van het plan bestaat het verwerven van 6.000 ha grond (in 10 jaar). De doelgroep waarmee die 6000 hectare bediend moet worden zijn:

- ?? akkerbouwers en melkveehouders uit de Veenkoloniën,
- ?? melkveehouders uit Nederland.

De agrariërs uit de Veenkoloniën zouden 3000 ha beschikbaar moeten krijgen voor verbetering van de bedrijfsstructuur en verkaveling, de overige 3000 hectare is bestemd voor nieuw te vestigen melkveebedrijven. Er wordt vanuit gegaan dat in de

komende 10 jaar 50 melkveehouders van buiten de Veenkoloniën interesse zullen hebben om zich daadwerkelijk in de Veenkoloniën te vestigen.

De discussie naar aanleiding van de presentatie en nadere uitleg

Vraag 1

Op welke onderdelen van extensivering van de melkveehouderij scoort deze pilot goed en/of minder goed?

Goed:

- ?? Biedt inplaatsingsmogelijkheid en maakt dus uitplaatsing mogelijk van bedrijven in 'overdrukgebieden'.
- ?? Koopmansgelden hebben niet alleen mogelijkheden voor de concentratiegebieden maar er kan in het kader van Koopmans ook 100 miljoen (gulden) besteed worden voor het oplossen voor milieuproblemen buiten de concentratiegebieden. In dat kader zou bijvoorbeeld ook iets gedaan kunnen worden in Z.O. Friesland. Als uitplaatsing in Friesland aan de orde komt zouden de Veenkoloniën een mogelijkheid voor inplaatsing kunnen bieden.

Minder goed

- ?? Er is geen overleg met agrariërs in het gebied geweest
- ?? De uitplaatsingsbehoefte is onbekend. De indruk bestaat dat de problematiek van intensieve melkveehouderij in veel gevallen binnen een reconstructiegebied opgelost kan worden.
- ?? Het is niet de bedoeling van de Koopmansgelden om de structuur van bestaande bedrijven te verbeteren.

Vraag 2

Welke instrumenten zijn nodig om deze pilot van de grond te krijgen en aan welke voorwaarden moeten ze voldoen?

- ?? Kavelruil en kavelaanvaardingswerken
- ?? Door het Rijk aan DLG een aankooptitel verlenen.

Vraag 3

Welke stappen moeten nog worden ondernomen, welke acties zijn nodig om met de pilot aan de slag te gaan?

- ?? Studie naar de behoefte aan inplaatsingslocaties. Daarbij de aandacht apart richten op reconstructiegebieden en niet-reconstructiegebieden.
- ?? Wanneer behoefte aan inplaatsingslocaties groot is dan concentreren op inplaatsing.
- ?? Als behoefte aan inplaatsingslocaties klein is, dan concentreren op acquisitie maatwerk leveren t.b.v. uitplaatsters. DLG daarbij een rol laten spelen.

2.5 Verslag van de discussiegroep De Groote Peel

Carel de Vries: gespreksleider

Peter Voskuil: verslag

Dhr. Rombouts: inleider gebied Groote Peel tijdens ochtendprogramma

Samenvatting van inhoud presentatie tijdens de ochtend

In een gebied grenzend aan de Groote Peel ziet de ZLTO misschien mogelijkheden om de melkveehouderij te extensiveren. De kenmerken van het gebied:

- Het betreft een gebied van 400 hectare, ten noordwesten van de Groote Peel.
- Daarop bevinden zich 23 agrarische bedrijven.
- Het merendeel daarvan betreft veehouderijbedrijven, 4 van de bedrijven hebben een neventak met kippen.
- Het gebied is een hydrologisch buffergebied voor het natuurgebied de Groote Peel.
- Er bestaan weinig beperkingen voor het landbouwkundig gebruik van de grond.

- Er doet zich een bijzondere situatie voor: tot nu toe gaf de gemeente de grond uit in erfpacht. De pachttermijn is afgelopen, en de gemeente wil de grond nu verkopen.
- Aangezien het verpachte grond betreft, hopen de zittende agrariërs natuurlijk de grond aan te kopen tegen een prijs die lager is dan de waarde bij vrije verkoop (naar verwachting zal een deel van die boeren later de grond doorverkopen).
- De gemeente lijkt bereid om te denken over het stellen van een aantal voorwaarden bij de verkoop van de grond (verhoging grondwaterstand, extensivering). De gemeente realiseert zich dat dit tot een lagere waarde voor de grond leidt.

De discussie naar aanleiding van de presentatie en de nadere uitleg

Algemene reacties

Men sprak vooral twijfels uit over de economische levensvatbaarheid van de bedrijven. De gemiddelde bedrijfsoppervlakte bedraagt zo'n 25 hectare in het gebied. Die kleine oppervlakte belooft weinig goeds voor de toekomstige economische levensvatbaarheid van deze melkveehouderijbedrijven. Nadat de grond aan de boeren verkocht is door de gemeente, zal hoogstwaarschijnlijk een flink deel van deze boeren de komende jaren het bedrijf beëindigen en de grond verkopen.

De discussie is zo veel mogelijk gevoerd aan de hand van de drie voorliggende vragen. Het bleek echter niet zo makkelijk om dat consequent te doen. Hieronder is per vraag kort weergegeven hoe de discussie verliep.

Vraag 1.

Op welke onderdelen van extensivering van de melkveehouderij scoort de piloot goed/ is er sprake van een belangrijke bijdrage aan het realiseren van de doelen en mogelijk op welke onderdelen minder?

Het bleek niet mogelijk om tot een antwoord op deze vraag te komen. De reden: er ontstond een discussie over de vraag wat nu eigenlijk de doelstelling van de Koopmansgelden is. Aanwezigen bleken daarover uiteenlopende ideeën en interpretaties te hebben. Tevens bleken de (landbouwkundige) doelstellingen voor het gebied nog niet helder.

Vraag 2.

Welke (nieuwe) instrumenten zijn nodig om deze piloot te realiseren? Aan welke voorwaarden moeten deze instrumenten voldoen?

Deze vraag is nauwelijks besproken. De reden: het is nu te vroeg om voor deze piloot al over instrumenten te praten. Eerst moet er nog een discussie over de doelstellingen plaatsvinden. De invulling met instrumenten kan daarna pas volgen.

Vraag 3.

Welke stappen moeten nog worden ondernomen/welke acties zijn nog nodig om met de pilot aan de slag te gaan?

De aanwezigen kwamen in grote lijnen tot de volgende aanbeveling voor een stappenplan:

?? Bepaal eerst de doelstellingen voor het gebied;

?? Maak streefdoelen;

- Vraag partijen wat zij daaraan willen bijdragen:
 - Gemeente; bijdrage in de vorm van een lagere opbrengst;
 - Waterschap (vergoeding verhoging grondwaterpeil);

?? Kies de bijpassende instrumenten.

Laat daarbij:

- Eerst de gemeente de grond verkopen. Benut dat moment om bijv. de grondwaterstand te verhogen.
- Wacht daarna een tijdje af. Geef daarna een deel van de boeren de tijd om het bedrijf te verkopen.
- Bekijk daarna of het zinvol is om met de Koopmansgelden aan de slag te gaan.

2.6 Verslag van de discussiegroep Koopmans in Limburg

Aanwezig waren:

Henk ter Horst (gespreksleider), T.P. Koeman (presentator) Johan Kruiskamp, Henk Willems, Anton Vermeer, Theun Vellinga, J. Geenen (iets later), Joop Reinders (verslag).

Samenvatting van inhoud presentatie tijdens de ochtend

Ten behoeve van de vernatting van de bufferzone rond de hoogveen-regeneratie in de Peel, Het tegengaan van de erosie van de hellingen en de versterking van een rustgevend, open landschap in de beekdalen en het Maasdal van Zuid-Limburg, wordt voorgesteld in te zetten op vier instrumenten:

- a meer en duurzamer graslanden
- b instelling van een grondbank
- c landinrichting via inzet van modules om snel te kunnen werken/reageren
- d boerderijverplaatsing van melkveebedrijven naar de kwetsbare en "vernatte" gebieden.

Ad a De instelling van maïspremies en het rendement van andere sectoren zoals tuinbouw, wordt gezien als oorzaak van het verdwijnen van blijvend grasland. Ook lopen sommige regio's snel leeg door beëindiging van melkveebedrijven.

Ad b De "Duinboeren in Loon en Drunen mogen 400 ha land verdelen via een (ingewikkeld) puntensysteem, dat eigendom is van gemeentes en Natuurmonumenten. In hoeverre is zo via een soort marktwerking in Zuid-Limburg een grondbank "van de grond" te krijgen?

Ad d Wordt gesteund door Natuur- en Milieu-organisaties!

De discussie naar aanleiding van de presentatie en nadere uitleg

Vraag 1

Op welke onderdelen van extensivering van de melkveehouderij scoort deze pilot goed en/of minder goed?

Goed:

- ?? Melkveehouderij die hier wordt ingeplaatst zal onder het huidige beleid van nationale melkquotering ergens anders verdwijnen en dus aldaar bijdragen aan extensivering.
- ?? Door het stellen van voorwaarden zoals blijvend grasland (erfdienstbaarheid) en een maximale veebezetting per ha huiskavel, kan een niet al te milieubelastende extensieve vorm van melkveehouderij als een medefinancier van het beheer van vernatte graslanden tot stand worden gebracht. En aldus worden ingezet voor Natuurbeheer.
- ?? Het zou min of meer kunnen fungeren als een kleine Veenkolonie (inplaatsingsgebied: van Veenkolonie naar veekolonie!)

Minder goed:

- ?? Het is (en blijft) een kwetsbaar gebied.
- ?? Vernatting: verhoogt de fosfaatproblematiek. Saneringspogingen elders hebben getoond dat dit onbetaalbaar is. (Letterlijk)
- ?? Hogere ammoniakemissie in toch al zwaar belaste en kwetsbare regio.

Algemene aspecten

- ?? De doelstellingen die worden nagestreefd zijn geen specifieke “Koopmans”doelstellingen. Het is daarom belangrijk dat hiervoor op korte termijn duidelijke kaders (door het Rijk) worden aangegeven. Daarbij moet ook de *ruimte voor interpretatie* van de doelstellingen helder worden.
- ?? De akker- en tuinbouwbedrijven moeten worden verdrongen om o.a. de vernatting te kunnen doorvoeren. Dit hoeft geen probleem te zijn mits ze beëindigen of verplaatsen zijn naar regio's waar ze geen bezwaar opleveren.

Vraag 2

Welke instrumenten zijn nodig om deze pilot van de grond te krijgen en aan welke voorwaarden moeten ze voldoen?

- ?? Kun je in als “kwetsbaar” aan te wijzen gebieden de maïspremies ook omzetten in bijvoorbeeld “graspremies”? (Onder de huidige regelgeving niet) Het betekent dat er geld moet komen om de maïspremies “af te kopen”. Een vergelijkbare premie per ha duurzaam grasland op de huiskavel is hiervoor een goed alternatief.
- ?? In dit geval is geen sprake van een “Grondgebruikbank” maar van een ruilbank. Het doel is in feite om de grondmobiliteit te stimuleren door een compensatie te geven voor de waardedaling van de grond. De overheid (welke?) moet deze waardedaling voor de “kiezen” nemen.
- ?? Voor het borgen van het bereiken van de doelstellingen zijn waarschijnlijk privaatrechtelijke overeenkomsten ten aanzien van grondgebruik en intensiteit nodig.
- ?? Bij deze gestapelde problematiek is gestapelde toepassing van instrumenten nodig. Daarbij moet naast co-financiering gedacht worden aan ruime interpretatie van de “Koopmans”doelstellingen.
- ?? Het werken (en denken) in “projecten” kan realisatie bevorderen. De huidige wet- en regelgeving (wachten op WILG en RECO) maakt een omweg noodzakelijk om een (juridisch) vuiltje weg te werken. Hoe eerder dit wordt opgelost hoe beter.

Vraag 3

Welke stappen moeten nog worden ondernomen, welke acties zijn nodig om met de pilot aan de slag te gaan?

- ?? Begin met een goede kosten/baten analyse. Wat leveren de gespendeerde euro's hier op en wat bij een andere inzet van instrumenten?
- ?? Inventariseer de uitruilmogelijkheden van grond en belangen.
- ?? Streef naar een gecombineerde inzet van instrumenten. Diverse “potjes” voor diverse doelstellingen, maar ook regelgeving en communicatie.
- ?? Natuur- en Milieu-actoren zijn positief. Hoe zit het met de overige “belanghebbenden”? Moet daar ook wat mee gebeuren? Misschien moet je er een “gebiedscoördinator op zetten?

Bijlage 1 Programma

Tweede kennisdag extensivering melkveehouderij, dinsdag 17 september 2002

09.30-10.00 uur	Ontvangst met koffie
10.00-10.10 uur	Opening door Carel de Vries, het hoe en waarom van deze dag, aansluiting programma op eerste kennisdag.
10.10-10.30 uur	Voortgang bestuurlijke traject en afspraken over verdere uitwerking Catharinus Wierda (Directie Landbouw LNV) en Henk ter Horst (provincie Gelderland, aanspreekpunt extensivering melkveehouderij).
10.30-11.30 uur	Korte presentatie van 4 pilots, waarin extensivering van de melkveehouderij aan de orde is. 1. Het gebied Notter, provincie Overijssel. Spreker: H. Schepeboer. 2. De veenkoloniën. Spreker: P.T. Westra. 3. De Groote Peel. Spreker: P. Rombouts. 4. Limburg. Spreker: D. Koeman.
11.30-11.45 uur	Korte koffiepauze.
11.45-12.30 uur	Eerste presentatie van de resultaten uit een lopend Alterra onderzoek naar mogelijke gebieden waar extensivering in de melkveehouderij kan bijdragen aan verbetering van milieu- of landschappelijke kwaliteit. Gerda v/d Bosch (Alterra WUR).
12.30-14.00 uur	Lunch, met gelegenheid tot inzage in kaartmateriaal Alterra onderzoek.
14.00-15.30 uur	Verdelen van de deelnemers in 4 groepen. In iedere groep worden aan de hand van één van de gepresenteerde pilots de volgende vragen beantwoord: 1. Op welke onderdelen van extensivering van de melkveehouderij scoort de pilot goed/is er sprake van een belangrijke bijdrage aan het realiseren van de doelen en mogelijk op welke onderdelen minder? 2. Welke (nieuwe) instrumenten zijn nodig om deze pilot te realiseren? Aan welke voorwaarden moeten deze instrumenten voldoen? 3. Welke stappen moeten nog worden ondernomen/welke acties zijn nog nodig om met de pilot aan de slag te gaan?
15.30-16.00 uur	Terugkoppeling van de resultaten van de workshops, met name op het vlak van benodigde instrumenten en vervolgspraken over de verdere uitwerking daarvan.
16.00-16.30 uur	Afsluiting met drankje.

Bijlage 2 Lijst van deelnemers

	Naam	Organisatie
1.	Bartels, Dr. C.T.	St. Milieufederatie Limburg
2.	Bos, R.	Provincie Friesland
3.	Bosch, G. van de	Alterra
4.	Bruins, W.J.	EC-LNV
5.	Davelaar, H.	GLTO
6.	Denters, H.	Provincie Gelderland
7.	Dierx, H.	Provincie Noord-Brabant
8.	Dik, L.	Provincie Gelderland
9.	Eijden, R.van	Provincie Gelderland
10.	Geenen, J.	Provincie Utrecht
11.	Heinen, J.	DLG Utrecht
12.	Hermans, H.	LLTB Roermond
13.	Hoeks, P.	ZLTO
14.	Horst, H. van	Provincie Gelderland
15.	Hove, B. van	Alterra
16.	Huigens, W.	DLG Utrecht
17.	Joanknecht, D.	LVN Directie Noord
18.	Koeman, T.P.	DLG Roermond
19.	Kruiskamp, J.	LVN Directie Oost
20.	Laarman, J.	LTO Nederland
21.	Lubbe, S. van der	LVN directie Noord
22.	Meeuwissen, B.	DLG Utrecht
23.	Ogink, G.	EC-LNV
24.	Olsthoorn, K.	LVN Directie Noord-West
25.	Pas, S. van der	LVN directie Zuidwest
26.	Raeven, P.	Provincie Limburg
27.	Reinders, J.	EC-LNV
28.	Remmers, J.	St. Natuur en Milieu
29.	Rombouts, P.	ZLTO, gebied Groote Peel
30.	Rooijackers, Ir. J.M.I.G.A.	LVN Directie Zuid
31.	Roozeboom, L.	Provincie Overijssel
32.	Schepeboer, H.	Ondernemer gebied Notter
33.	Schiphorst, Ing. J.J.	Provincie Overijssel
34.	Stam, T.	Provincie Overijssel
35.	Straatsma, J.W.	LTO
36.	Vellinga, T.	DLG Utrecht
37.	Vermeer, A.W.	Provincie Noord-Brabant
38.	Vliet, J.A.M. van	EC-LNV
39.	Voskuil, P.T.	EC-LNV
40.	Vries, C. de	Dagvoorzitter
41.	Vries, G. de	VROM
42.	Werken, G. van	DLG Gelderland
43.	Westra, P.T.	NLTO
44.	Wierda, C.	LVN, directie Landbouw
45.	Willems, H.	Provincie Gelderland

Bijlage 3 Presentatie Extensivering van de melkveehouderij door C. Wierda

Extensivering van de melkveehouderij (Koopmans)

Catharinus Wierda
Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Algemeen

- Platform Reconstructie
 - Intensiever samenwerken
- Geld
 - Is het er nog?
 - Verdeling over provincies
 - Hoe omgaan met geld in 2003
- Kwetsbare gebieden
 - Landbouwstructuur en milieu/landschap
 - taak van provincie

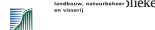
Maatregelen

- Kabinetsreactie:
 - nitraat (bijz. waterintrek), fosfaat, ammoniak, vernatting
- Hoe omgaan met andere problemen?
 - Weidegang, erosie
- Hoe omgaan met andere wensen?
 - Groene diensten?
- maatregelen moeten **STRUCTUREEL** zijn en **ten dienste van melkveehouderij en gestapelde**

Instrumenten (a)

- Bevorderen grondgebondenheid
 - Regeling Bedrijfs Hervestiging en –beëindiging (RBB)
 - Subsidie Regeling Gebiedsgericht Beleid (SGB)
 - Publiek Private grondbank
 - Kavelruil en herverkaveling
 - Creëren inplaatsingslocaties
- Behoud van grondgebondenheid
 - Via RO-spoor (reconstructiewet)
 - Stellen van voorwaarden (bij steun)

Instrumenten (b)

- Planning
 - Welke maatregelen
 - welke instrumenten het meest geschikt
 - Welke instrumenten aanpassen (is al in gang gezet) of verder ontwikkelen
 - Kijken welke in 2003 toegepast kunnen worden
- Verder:
 - structureel prijsverhoging van grond

Verdere uitwerking

- Gezamenlijke uitwerking van:
 - Alterra-studie
 - Maatregelen en instrumenten
 - Verdeling van geld

Gebiedsgerichte aanpak

- Aanpak:
 - Provincies: reconstructie- en gebiedsplannen
 - Rijk toetst
 - Vastleggen in bestuursovereenkomst
- Bottum-up-proces
 - Interactie / kennisdagen
 - Openheid / gezamenlijk optrekken
- Bestuurlijk traject
 - Voorzorg bespreken
 - Joorhakken

Financieel

	Jaar	begroting (miljoen)
• 204 miljoen euro (LNV: 125 miljoen; VROM: 79 miljoen)	2003	6,8
	2004	24,7
• Reconstructie: 159 miljoen	2005	27,2
niet-reconstructie: 45 miljoen (indicatief)	2006	33,8
	2007	33,8
	2008	33,8
	2009	33,8
	2010	10,2

Landbouw, natuurbeheer
en visserij

Slot

- Kenmerken
 - Gebiedsgerichte aanpak
 - Er is geld
 - Integrale aanpak
 - Functie in landelijk gebied
- Ontwikkelingen
 - denklijn nieuwe kabinet
 - ontwikkelingen Brussel

Landbouw, natuurbeheer
en visserij

Bijlage 4 Presentatie Stand van zaken in de provincie door H. ter Horst

?? IPO Werkgroep Koopmans

?? Afstemming met de reconstructiecommissie

?? Financiële middelen voor de reconstructie

Planning van de reconstructiecommissies

Wat en wie?		Wanneer
0. Opstellen gebiedsvisie/startnotitie MER		is afgerond
1. Gebiedsvisie/startnotitie MER in inspraak		mei/juni 2002
2. Vaststellen richtlijnen MER door GS		september 2002
3. Opstellen voorontwerp reconstructieplan en MER door reconstructiecommissie		heden tot maart 2003
4. Voorlopige vaststelling voorkeursalternatief en MER door GS		april 2003
5. Voorkeursalternatief bewerken tot ontwerpplan en opstellen uitvoeringsprogramma door de reconstructiecommissie	5. ter visie leggen MER door GS advies van de commissie voor de milieu-effectrapportage	Mei-juni 2003
6. Voorlopig vaststellen ontwerpplan na advies van de PCLN en PPC door GS		september 2003
7. Ter inzage leggen ontwerpplan door GS		oktober 2003
8. Vaststellen ontwerpplan na advies door CELG door GS		november 2003
9. Vaststellen reconstructieplan door PS		december 2003

Doelstellingen

In de artikelen 4 en 5 van de ontwerp reconstructiewet concentratiegebieden staan de volgende doelen:

“Ter bevordering van een goede ruimtelijk structuur van de concentratiegebieden, in het bijzonder met betrekking tot landbouw, natuur, bos, landschap, recreatie, water,

milieu en infrastructuur, alsmede ter verbetering van een goed woon-, werk- en leefklimaat en van de economische structuur, vindt in deze gebieden een reconstructie plaats op grond van deze wet. De reconstructie omvat de gecoördineerde en geïntegreerde voorbereiding, vaststelling en uitvoering van maatregelen en voorzieningen, waaronder in ieder geval maatregelen en voorzieningen:

- a. ter verbetering van de ruimtelijke structuur ten behoeve van de landbouw, mede teneinde de veterinaire risico's voortvloeiend uit een hoge veedichtheid te verminderen;*
- b. ter verbetering van de kwaliteit van natuur en landschap; en*
- c. ter verbetering van kwaliteit van milieu en water.*

RIJKS UITGANGSPUNTEN NOTA

Financiering en ambities:

Ruimtelijk en veterinaire:

Water:

Milieu:

Natuur:

Landschap en architectuur:

Landbouw:

Recreatie en toerisme

- ?? Trekkraft, sociaal-economisch beleidsplan tot 2006
- ?? Groene connecties: ecologische verbindingzones
- ?? Provinciale verkeers- en vervoersplan
- ?? Plannen en programma's van gebieds- en landinrichtingscommissies

Provinciaal Gelders beleid in ontwikkeling

- ?? Gebiedsplannen Natuur en Landschap "Achterhoek", "Randmeerkust en IJsselvallei" en "Rivierengebied Oost"
- ?? Stroomgebiedsvisies
- ?? Herziening waterhuishoudingsplan
- ?? Actualisering Gelders Milieuplan
- ?? Kaart met natuurgebieden die vanuit ammoniakpositie extra bescherming behoeven
- ?? Plannen en programma's van gebieds- en landinrichtingscommissies

Waterschap - genomen relevante besluiten

- ?? Waterbeheersplan Rijn en IJssel
- ?? Integraal waterbeheersplan Rijn en IJssel

- ?? Plan van aanpak ecologische verbindingzones Gelderse waterschappen
- ?? Plan van aanpak Verdrogingsbestrijding
- ?? Watervisie

Waterschap en waterleidingbedrijven – te nemen relevante besluiten

- ?? Waterbeheersplan Rijn en IJssel
- ?? Watervisie Rijn en IJssel
- ?? Lange Termijn Plan drinkwaterwinning

Gemeenten – genomen relevante besluiten

- ?? Bestemmingsplannen
- ?? Structuur- en toekomstvisies
- ?? Landschapsbeleidsplannen

Gemeenten - te nemen relevante besluiten

- ?? Beeldkwaliteitsplannen
- ?? Bestemmingsplannen t.g.v. reconstructieplan

Reconstructieplannen

Overzicht vigerend beleid en kader stellende besluiten

Rijksbeleid

- ?? Reconstructiewet Concentratiegebieden
- ?? Wet Ammoniak en Veehouderij
- ?? Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra
- ?? Structuurschema Groene Ruimte 1
- ?? Natuurbeleidsplan
- ?? Natuur voor mensen, mensen voor natuur
- ?? Vierde Nota Waterhuishouding
- ?? Nationaal Milieubeleidsplan 4
- ?? Wet Milieubeheer
- ?? Besluit Milieueffectrapportage
- ?? Structuurschema Verkeer en Vervoer
- ?? Herstructureringswet
- ?? Welzijnswet
- ?? Meststoffenwet, Mineralen Aangifte Systeem (MINAS)
- ?? Lozingenbesluit voor huishoudelijk afvalwater (Wet Verontreiniging Oppervlaktewater)
- ?? Natuurbeschermingswet
- ?? Habitat – en vogelrichtlijngebieden
- ?? Regeling Beëindiging Veehouderijtakken
- ?? Kaderregeling Reconstructieprojecten
- ?? Stimuleringsregeling Gebiedsgericht Beleid
- ?? Programma Beheer
- ?? Nota Belvédère
- ?? Natuur voor mensen, mensen voor natuur
- ?? Nota Voedsel en Groen
- ?? Architectuurnota
- ?? Fiscale Stelselherziening

Rijksbeleid in ontwikkeling

- ?? Stankwetgeving

- ?? AMvB Huisvesting
- ?? Waterbeleid 21e eeuw
- ?? Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening
- ?? Integrale Aanpak mestbeleid
- ?? Structuurschema Groene Ruimte 2
- ?? Nota Grondbeleid

Provinciaal Gelders Beleid

- ?? Streekplan provincie Gelderland
- ?? Waterhuishoudingsplan provincie Gelderland
- ?? Milieubeleidsplan provincie Gelderland
- ?? Partiële streekplanherzieningen Ruimte voor Ruimte en Windenergie
- ?? Natuurdoeltypenkaart
- ?? Cultuurhistorisch beleid 2001-2004
- ?? Besluit deelname ruimte voor ruimteregeling

Financiële middelen voor de reconstructie

Rijksmiddelen voor de reconstructie € 499 miljoen (1100 miljoen gulden)

Hiervan is gereserveerd voor Koopmans (uit de gelden voor nitraat beleid 450 miljoen gulden)

Waarvan:

Koopmans binnen de reconstructie 350 miljoen gulden

Koopmans buiten de reconstructie 100 miljoen gulden

Belangrijk voor de uitvoering van de Reconstructie

Zeer groot

Bijlage 5 Presentatie Reconstructieproject Notter, door H. Schepeboer

GLTO

Reconstructieproject Notter

sheet 1

GLTO

Reconstructieproject Notter

- Initiatief landinrichting Rijssen en GLTO
- Meerdere wensen binnen klein gebied
 - verbetering verkaveling/extensivering
 - uitwerking Reggevisie (o.a. natuurlijk verloop Regge, retentie)
 - concentratie maatschappelijke voorzieningen
 - verbreding landbouw
 - grotere grondmobiliteit

sheet 2

GLTO

Mogelijke maatregelen

- 1 Uitplaatsen bedrijf met intensieve tak
- 2 Nieuwbouw Kulturhus naast basisschool
- 3 Ontwikkeling verbrede landbouw (landschapscamping)

sheet 3

GLTO

Kansen bij realisatie maatregel 1

- Realisatie nieuwe natuur (± 10 ha)
- Inrichting retentiegebied (± 8 ha)
- Extensivering landbouw
- Verbetering landbouwstructuur
- Ontwikkeling landschapelementen (± 5 ha)
- Vermindering aantal stankgehinderden
- Afname ammoniakemissie
- Afname mestproductie

sheet 4

GLTO

Kansen bij realisatie maatregel 2

- Verbetering leefbaarheid
- Verkeersveiligheid schooljeugd

sheet 5

GLTO

Kansen bij realisatie maatregel 3

- Verbetering inkomen
- Nieuwe vorm recreatie
- Nieuwe natuur middels particulier natuurbeheer

sheet 6

GLTO **Voortraject Koopmansgelden**

- Gelabeld geld melkveehouderijsector.
- LTO Visie melkveehouderij 1998:
 - Grondgebondenheid.
 - Extensivering.
 - Weidegang belangrijk item (dus ook huiskavel).
 - Sector melkveehouderij heeft nek uitgestoken.

sheet 7

GLTO **Flexibele grondbank**

- Flexibele grondbank noodzakelijk instrument om gebiedsdoelstellingen te realiseren.
- Regionale extensiveringsdoelstelling:
 - Zelfde criteria voor gehele reconstructiegebied.
 - Koopmansgelden noodzakelijk in uitvoeringstraject. Puzzel gelegd krijgen (smeerolie).
 - Lucht creëren: uitplaatsen bedrijven.

sheet 8

GLTO **Flexibele grondbank**

- Flexibele grondbank noodzakelijk (stallingsfonds):
 - Maatwerk te leveren.
 - Beheer en eigendom.
 - Middelen inzetten en stapelen van functies (water, natuur met landbouw).

sheet 9

GLTO **Knelpunten oplossen**

- Knelpunt: criteria verplaatsing bedrijven sporen niet met gebiedsdoelstellingen (rijk/provincie). Noodzaak: bevoegdheid om dit met Koopmansgelden te doorbreken!
- Regie + criteria: invullen door LNV! Kaderstellend m.b.t. provincies.

sheet 10

GLTO **Realiseren van plannen á la Notter**

- Vliegwiel op gang brengen.
- Specifieke knelpunten gericht oplossen.
- Integrale stimulansen (grondbank, vrijwillige kavelruil) goed voor sector en gebiedsdoelstellingen.

sheet 11

Bijlage 6 Presentatie NLTO-project Inplaatsing Melkveebedrijven in de Veenkoloniën door P.T. Westra

Presentatie NLTO-project Inplaatsing Melkveebedrijven in de Veenkoloniën

Pieter-Tjeerd Westra

Aanleiding

- Rapport Stuurgroep 'Perspectief Veenkoloniën/NO-zandgebied' (2000)
- Rapport Commissie Herstructurering Melkveehouderij (2000)
- Rapport Commissie Structuurversterking Veenkoloniën (2001)
- Agenda voor de Veenkoloniën (stuurgroep) (2002)

Doelstelling

- versterken agrarische structuur Veenkoloniën
- nu overwegend akkerbouwgebied
- inplaatsing van grondgebonden melkveebedrijven
- afkomstig van m.n. de intensieve (melkvee)gebieden, waardoor:

- bijdrage extensivering MKV elders in Ned (= toename milieukwaliteit)
- samenwerking akkerbouw en MKV bevordert milieukwaliteit (vruchtwisseling)
- doorbraak eenzijdige structuur Vk (monocultuur)
- impuls voor economie en werkgelegenheid Vk
- versterking structuur landschap (nu lintbebouwing)
- uitbreiding voorzieningen bevordert vestiging MKV (natuurlijke borging)

Doelgroep

- melkveehouders uit heel Nederland die willen inplaatsen
- akkerbouwers in de Veenkoloniën
- melkveehouders in de Veenkoloniën

Uitgangspunten

- gebied Veenkoloniën omvat 75 000 hectare
- bij mobiliteit van 3% per jaar betekent dit 22.500 ha op de markt
- 500 verplaatsingen in heel Nederland door nitraatbeleid
- betrokkenheid van LNV (Noord), DLG Gr en Dr, prov. Gr en Dr,

Resultaten

- via grondbank 6000 ha verwerven in 10 jaar
- (hiervan) in totaal 50 verplaatsingen in Vk
- gem. grondbehoefte / bedrijf: 60 ha; totaal 3000 ha inplaatsen
- de 5 landingplaatsen per jaar bieden:
 - planologisch ruimte voor nieuwbouw
 - voorzien van ontsluiting
 - voorzien van nutsvoorzieningen
- overige 3000 ha versterking structuur bestaande bedrijven (akk en mkv): verkavelingssituatie verbeterd op 10 bedr./jaar (totaal 100 bedr)

Risico's

- in de reconstructiegebieden zelf worden (te?) dure oplossingen uitgevoerd
- hierdoor te weinig inplaatsers voor Vk (afspraken nodig!)
- planologische en milieukundige obstakels, waardoor lange procedures
- hoge grondprijs (financiering)

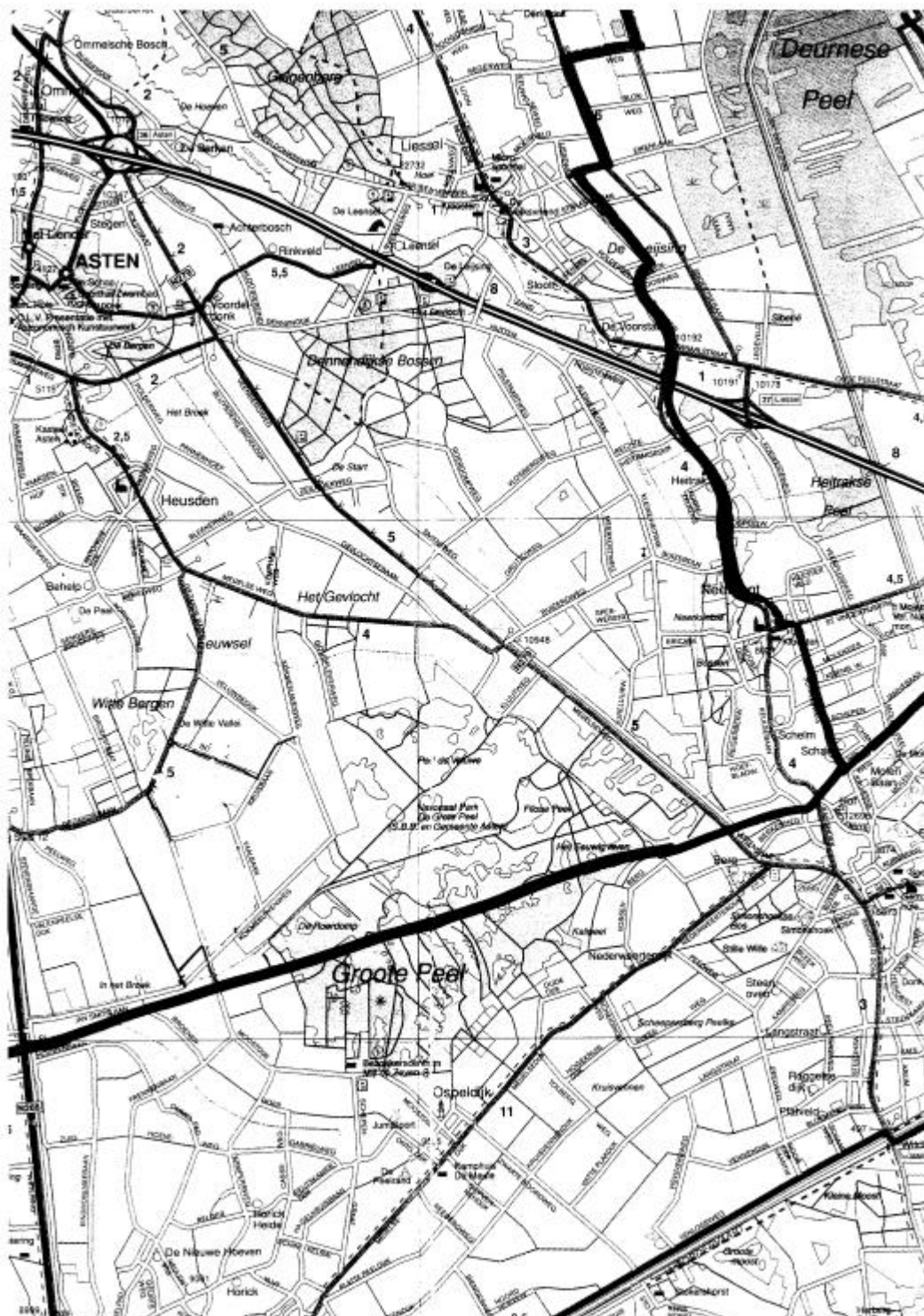
Tijdspad

- Plan van uitvoering (dec 2002)
- Pilot: realisering eerste fase 2003/2004 voor 6 melkveebedrijven
- Evaluatierapportage dec 2004
- Vervolgproject: jaarlijkse rapportages verdere uitvoering tot 2014
- Eindrapportage 2014

Begroting

- Pilot begroot op € 4,3 miljoen
- Financiële bijdrage per hectare in het totale project is 12.500 Euro

Bijlage 7 Presentatie De Groote Peel door P. Rombouts

Boeren bij de Groote Peel

+ Situatie

(Gemeente verkoopt erfpachtgronden aan pachters (400 hect.)

+ Claims

- **extensiveringsgebied restructuur**
- **Hydrologische bufferzone Groote Peel**
- **R.N.L.E.**
- **Recreatieve doelstellingen**

+ Voorstel; combinatie van

- **Extensivering / verlagen grondlasten**
- **Waterbeheer**
- **(Agrarisch) natuurbeheer**
- **Verplaatsen van bedrijven**
- **Gebiedsafspraken**

Bijlage 8 Presentatie Koopmans in Limburg door D. Koeman

Dienst Landelijk
Gebied

Koopmans in Limburg

IN OPDRACHT VAN PROVINCIE LIMBURG
Dick Koeman
DLG - Roermond
tel. (0475 - 356805; 06 - 52401359)
E-mail: t.p.koeman@dlg.agro.nl

Presentatie

- Proces
- Inhoud
- Instrumenten

Proces

- Beleidsniveau
- Gebiedsniveau
- Bedrijfsniveau

Beleidsniveau

- Lange termijn doelen
- Kaders
- Geld: € 204 (159 + 45)

Gebiedsniveau

- Begrenzing
- Operationele doelen
- Integrale aanpak
- Projecten/maatregelen
- Draagvlak
- Kosten(verdeling)
- marktwerking
- Garanties

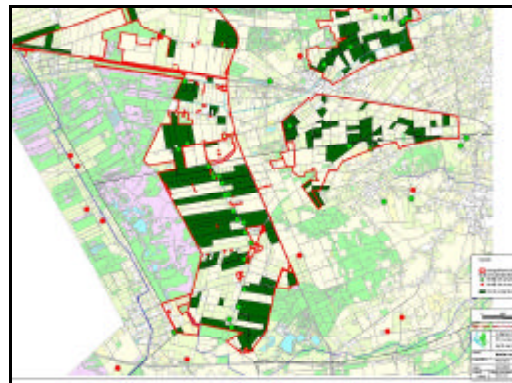
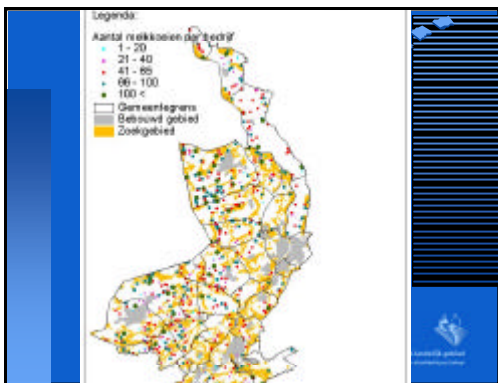
Bedrijfsniveau

- Continuïteit: vermogen/inkomen/perspectief
- Maatschappelijk ondernemen
- "Ont"-regeling en vrije keuzes
- Bedrijfsmanagementsystemen

Denktank Extensivering Melkveehouderij

- Prov./LNV-z/LLTB/ Milieufederatie/DLG/ bedrijfsadviseur
- 4 pilots: beekdal/Maasdal/bufferzone/hellingen
- Streekoverleg

Lange termijn doelen

- Realiseren van gebiedsdoelen bv. milieuproblemen
- Structuurversterking grondgebonden melkveehouderij
- Grondgebondenheid op gebiedsniveau

Operationele Doelen

- Meer (nat) grasland
- Rust
- Weidevogels
- Minder bemesting
- Weidegang
- Hellingen in gras
- Waterretentie
- Lage begroeiing (Maasdal)

Voorlopige conclusies

- Haalbare doelen
- Mvh gebruikt 40 – 60%
- Mvh wil meer grond
- Bedrijfs-scans teveel in detail
- Minder regels/meer marktwerking

Spanning tussen

- Maatwerk op bedrijfsniveau
- Gezonde marktwerking
- = Instrumentele uitdaging

Meest kansrijke instrumenten

- Inzaai grasland
- Grondgebruiksbankconstructie
- Moderne Landinrichting
- Boerderijverplaatsing NAAR kwetsbare gebieden

Goed instrument:

- verbindt vraag/aanbod
- is effectief/efficiënt
- laat vrij
- heeft marktwerking

Inzaai grasland

- In begrensde gebieden
- Afkoop € 7.000 tot € 10.000 per ha?
- Duurzaam via planologie en erfdienstbaarheid
- Optionele gewenningsperiode 1 a 2 jr?
- Jaarquotum
- Tendersysteem
- voor alle melkveehouders?
- Voor alle akkers?
- Publiciteit

Grondgebruiksbank

- In ruime gebieden
- Gebiedsmakelaar
- Jaarlijkse uitgifte
- Na inzaai-premie?
- En voor permanent grasland
- Pachtvergoeding ext. graslandgebruik

Moderne Landinrichting

Snel ruilplan reco-wet of WILG:

Wettelijke paraplu voor:

- Grondaankoop
- Grondruil
- Boerderijverplaatsing
- Structuurversterking
- Overheidsdoelen

Boerderijverplaatsing NAAR kwetsbare gebieden:

- Bevordert grasland
- In combinatie met extensivering
- Terugdringen van akkerbouw en tuinbouw
- Uitbreiding RBB-regeling
- Hervestiging voor nieuwvestiging
- Zo nodig ook UIT gebieden

Andere kansrijke instrumenten

- Schrappen/schuiven definitie akkerland
- FORTIS-erfpacht met extensivering
- Bedrijfsmanagement-instrumenten
- Afkoop extra grondkosten ('t Klooster)
- BBL-grondverkoop 2 : 1
- Beleids-instrumenten
- Fiscale instrumenten
- Verfijning Programma Beheer
- EU-modulatie

Schrappen/schuiven definitie akkerland

- Weg halen van de EU-maispremie in begrensde gebieden: € 419,58
- Nu: akkerland = alles, behalve permanent grasland, bos, meerj. teelten, in periode 1987-1991 (5jr)
- Oplossing zoeken in verschuiven akkerland binnen bedrijf?
- En/of oplossing zoeken in schuiven basis-areaal mais? (208.300 ha)

FORTIS-erfpacht met extensivering

- Verkoop grond aan Fortis (70% prijs)
- Erfpacht, 26 jr, 3% canon
- Terugkooprecht na indexering op inflatie
- Extensivering inpasbaar tegen afkoop canon-deel?

Bedrijfsmanagement-instrumenten

- Naar gras-klavermengsels
- Effectiever drijfmest i.p.v. kunstmest
- Varkensmest (-P) i.p.v. rundveemest (+P)
- Effectiever gras/mais-vruchtwisseling
- Effectiever krachtvoer
- Optimaliseren melkvee/jongvee

Afkoop extra grondkosten ('t Klooster)

- Daling N-gift met 40 kg over 30 ha
- Vraagt 20% meer grond
- Pachtkosten extra ha's afkopen: € 5.000/ha
- Resultaat: 36 ha extensief

BBL-grondverkoop 2 : 1

- Doel: groei en extensivering
- Start: 3,0 gve/ha
- 2 goedkope ha bijkopen van 1,5 gve elk
- Eis: 1 eigen ha van 3,0 naar 1,5 gve
- Resultaat:
 - 3 ha extensief
 - Bedrijfs groei 1,5 gve

Beleids-instrumenten

- Planologie: zonering, bouwverboden, B.O.M., positief strategisch grasland, scheurverboden, aanlegvergunningen, vastleggen landschappelijke elementen
- Water: zonering, peilbeheer, beregeningsputten, onttrekkingen, retentie, bedrijfswaterplannen
- Milieu: zonering, milieuvergunningen, lozingen, spuitvrije zones

Fiscale instrumenten

- Extensivering aanmerken als "groen beleggen"
- Aankoop extensiverings-ha zonder overdrachtsbelasting
- Vrijstellingen die gelden voor EHS ook laten gelden voor extensivering:
 - Doorschuiven stille reserves bij verplaatsing
 - Geen overdrachtsbelasting bij verplaatsing

Verfijning Programma Beheer

- (nog niet uitgewerkt)

EU-modulatie

- Verschuiving van inkomenssteun naar beloning groene diensten (nog niet uitgewerkt)

Bijlage 9 Presentatie Kwetsbare gebieden en beïnvloedingszones door G. van den Bosch

ALTERRA
LEVEN EN LANDSCHAP

Kwetsbare gebieden en beïnvloedingszones

Gerda van den Bosch
Alterra
17 september 2002

Opzet

- Achtergrond bij project
- Doelstellingen
- Werkwijze
- Resultaten tot nu toe
- Vervolg

Aanleiding

- beleidskader
 - Advies commissie Koopmans en kabinetsreactie
 - beleid EHS (NMP4 en SGR2)
- gebieden extensivering melkveehouderij
 - opeenstapeling duurzaamheidsproblemen
 - verbetering omgevingskwaliteit
 - relatie met waterbeheer en mestbeleid
- waar liggen deze gebieden?

Doelstelling project (1)

Landelijk beeld kwetsbare gebieden en beïnvloedingszones

- hoe kwetsbaar zijn de gebieden
- hoe groot is de milieubelasting op de gebieden
- waar is sprake van knelpunten
- waar is sprake van stapeling van knelpunten

Doelstelling project (2)

Landelijk beeld kenmerken melkveehouderij

- bijdrage aan milieubelasting
- structuurkenmerken
 - veedichtheid
 - verkaveling

Doelstelling project (3)

Doel landelijke beelden

- gezamenlijke beeldvorming LNV, provincies, waterschappen, maatschappelijke organisaties
- discussie over criteria en prioriteiten

Werkwijze (1)

Uitgangspunten

- landelijke bestanden
- bestaand materiaal
- huidige situatie en toekomst
- indicatieve kaartbeelden

Werkwijze (2)

milieuthema's

- ammoniak/stikstofdepositie <-> natuur
- nitraat <-> grondwater/drinkwaterwinning
- fosfaatverzadiging <-> vernatting

omgevingskwaliteit

- landschappen <-> melkveehouderij
- erosie <-> landgebruik

Werkwijze (3)

Milieuthema's

Ammoniak

- Kwetsbare gebieden
 - natuurgebieden
 - gevoeligheid voor stikstof
 - Ecologische Hoofdstructuur
 - Natuurbuizen
 - WAV-gebieden
- Beïnvloedingszone
 - kilometers
 - 250 m

Natuurbuizen

Ammoniak

- Milieubelasting
 - ammoniakdepositie
 - stikstofdepositie
- Knelpunt
 - overschrijding kritische depositiewaarden

Overschrijding kritische depositiewaarden

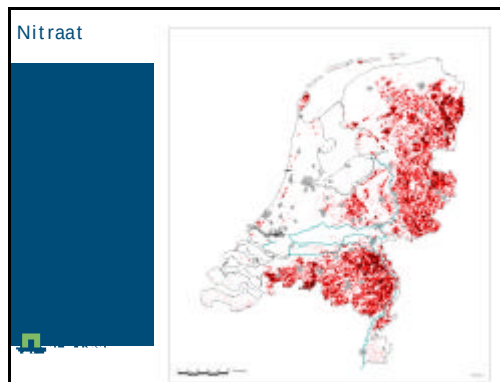
NHx-depositie 2010

N-depositie 2010

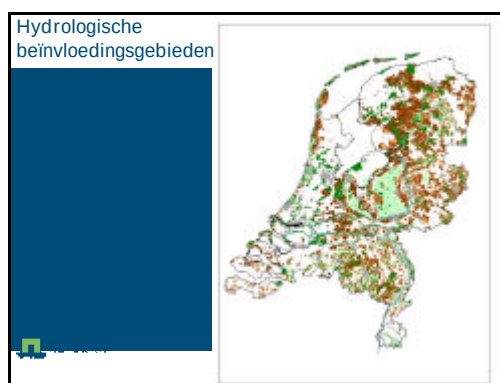
Nitraat

- Kwetsbare gebieden
 - zand en löss op Gt 6,7 en 8
 - extreem uitspoelings-gevoelige gronden
 - grondwaterbeschermings-gebieden
- Milieubelasting
 - nitraatgehalte in grondwater
- Knelpunt
 - overschrijding 50 mg/l

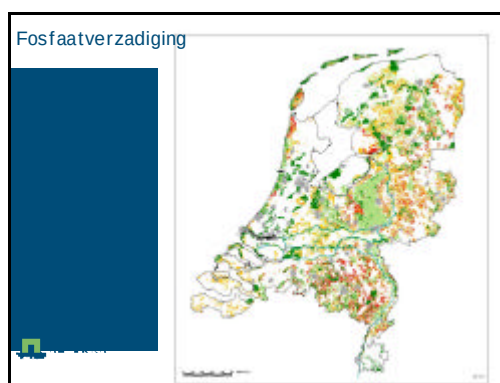
Fosfaatverzadiging en verdroging

- Kwetsbare gebieden
 - verdroogde natuur
 - natuur op Gt 5 en lager
 - Ecologische Hoofdstructuur
 - Natuurkernen
- Beïnvloedingszone
 - hydrologische beïnvloedingsgebieden

Fosfaatverzadiging en verdroging

- Milieubelasting
 - bodems met hoge fosfaatverzadigingsgraad
- Knelpunt
 - bodems met hoge fosfaatverzadigingsgraad binnen te vernatten gebieden

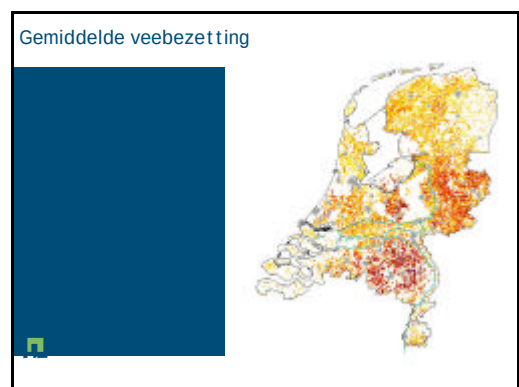

Landschap

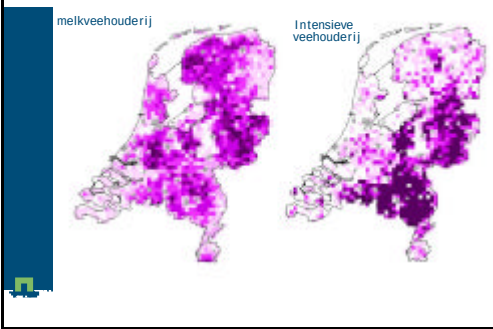
- Nationale en provinciale landschappen
- erosiegevoelige gronden

Kenmerken melkveehouderij

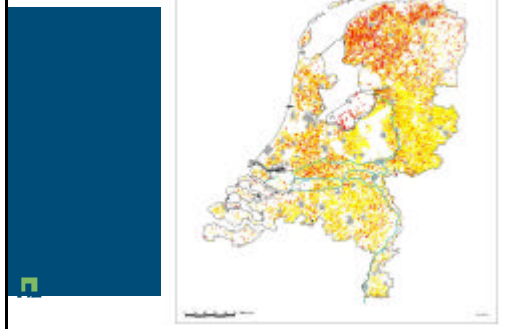
- Veedichtheid (GVE/ha)
- ammoniakemissie uit stallen
- grootte huiskavel

Ammoniakemissie uit stallen

Oppervlakte huiskavel

Samenvattend

- Milieu
 - thematische kaarten
 - per thema beleidsmatige prioriteiten
- Landschap
 - nadere invulling?
- Melkveehouderij
 - structuurgegevens

Vervolgstappen...

- Integratie milieuthema's
 - Stapeling milieuthema's wenselijk?
 - Welke criteria hanteren?
 - Is prioritering mogelijk en wenselijk?
- Hoe landschap meenemen?
 - Combinatie met structuurkenmerken melkveehouderij
- Hoe milieu en landschap combineren?